

Vergaderjaar 1990-1991

21 893

Vaststelling van regels met betrekking tot de verevening van pensioenrechten bij echtscheiding of scheiding van tafel en bed (Wet verevening pensioenrechten bij scheiding) en daarmee verband houdende wijzigingen in andere wetten

B

ADVIES RAAD VAN STATE

Aan de Koningin

's-Gravenhage, 14 februari 1990

Bij Kabinetsmissive van 7 augustus 1989, nr. 89.019262, heeft Uwe Majesteit, op voordracht van de Minister van Justitie a.i., mede namens de Ministers van Binnenlandse Zaken en van Defensie en de Staatssecretarissen van Justitie en van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, bij de Raad van State ter overweging aanhangig gemaakt een voorstel van wet met memorie van toelichting tot vaststelling van regels met betrekking tot de verevening van pensioenrechten bij echtscheiding of scheiding van tafel en bed (Wet verevening pensioenrechten bij scheiding) en daarmee verband houdende wijzigingen in andere wetten.

1. Het wetsvoorstel vloeit voort uit het arrest van de Hoge Raad van 27 november 1981 (N.J. 1982, 503), het zogenaamde pensioenarrest. Daarin is, in afwijking van vroegere jurisprudentie, beslist dat pensioenrechten c.q. -aanspraken in beginsel in een tussen echtgenoten bestaande huwelijksgemeenschap vallen en bij wege van verrekening bij de scheiding en deling dienen te worden betrokken. De memorie van toelichting (paragraaf 3, eerste volle alinea) vermeldt dat de oorspronkelijke en nog steeds de voornaamste reden voor het wetsvoorstel is de

NADER RAPPORT

Aan de Koningin

's-Gravenhage, 5 november 1990

Blijkens de mededeling van de Directeur van uw kabinet van 7 augustus 1989, nr. 89.019262, machtigde Uwe Majesteit de Raad van State zijn advies betreffende het bovenvermelde voorstel van wet rechtstreeks aan de Minister van Justitie te doen toekomen en een afschrift daarvan te zenden aan de Ministers van Binnenlandse Zaken en van Defensie en aan de Staatssecretarissen van Justitie en van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Dit advies, gedateerd 14 februari 1990, nr. W03.89.0401 moge ik u hierbij aanbieden mede namens de Ministers van Binnenlandse Zaken en van Defensie en de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

1. De Raad wijst er op dat uit de toelichting in het geheel niet blijkt dat sedert het zogenaamde pensioenarrest van 1981, waaruit het wetsvoorstel voortvloeit, onduidelijkheden zijn ontstaan die hebben geleid tot een zodanige rechtsonzekerheid en rechtsongelijkheid dat een wettelijke regeling geboden is. Voorts wijst de Raad er op dat onbelicht blijft in hoeverre de voorliggende regeling die het wegnemen van rechtsongelijkheid als één van haar hoofddoelstellingen noemt, nieuwe rechtsongelijkheid in het leven roept. Tenslotte merkt de

onduidelijkheid die is gevolgd op dat arrest; het wil een eind maken aan de daardoor ontstane rechtsonzekerheid en rechtsongelijkheid. De Raad van State wijst er echter in de eerste plaats op, dat uit de toelichting in het geheel niet blijkt dat in de ongeveer acht jaren die sedert het arrest zijn verstreken inderdaad onduidelijkheden zijn ontstaan die hebben geleid tot een zodanige rechtsonzekerheid en rechtsongelijkheid dat een wettelijke regeling als de onderhavige geboden is. Van opvolgende rechterlijke uitspraken wordt geen melding gemaakt; daaruit zou kunnen worden afgeleid dat de problematiek blijkbaar niet van dien aard is dat zij niet in onderling overleg tussen (gewezen) echtgenoten kan worden geregeld. Het advies van de Commissie Pensioenverrekening van de Koninklijke Notariële Broederschap vermeldt dan ook (bladzijde 9) dat het aantal procedures na 1981 over pensioenverrekening beperkt is geweest en dat het door het arrest gegeven kader aan de praktijk voldoende ruimte biedt voor het creëren van op de persoonlijke omstandigheden toegesneden oplossingen.

De Raad wijst er in de tweede plaats op dat onbelicht blijkt in hoeverre de voorliggende regeling die het wegnemen van rechtsongelijkheid als één van haar hoofddoelstellingen noemt, nieuwe rechtsongelijkheid in het leven roept. De Raad denkt hierbij bijvoorbeeld aan personen die op basis van een samenlevingscontract hebben samengewoond als waren zij gehuwd en die het moeten stellen zonder de rechtstreekse aanspraak jegens het uitvoeringsorgaan die artikel 2, tweede lid, biedt welke bepaling – ook door het college – een cruciale bepaling wordt geacht. De Raad is derhalve geenszins overtuigd van de wenselijkheid van het wetsvoorstel, hetgeen te meer klemt waar de pensioenproblematiek als zodanig een veelomvattend vraagstuk is, dat in ontwikkeling is, zodat er duidelijke redenen moeten zijn om de afsplitsing van een deel daarvan thans te kunnen rechtvaardigen. Een en ander leidt de Raad tot het oordeel dat heroverweging met betrekking tot de wenselijkheid van het wetsvoorstel geboden is.

Raad op geenszins overtuigd te zijn van de wenselijkheid van het wetsvoorstel, hetgeen te meer klemt waar de pensioenproblematiek als zodanig een veelomvattend vraagstuk is, dat in ontwikkeling is, zodat er duidelijke redenen moeten zijn om de afsplitsing van een deel daarvan thans te kunnen rechtvaardigen.

De oorspronkelijke memorie van toelichting heeft blijkbaar het misverstand opgeroepen, dat het hoofdmotief van het wetsvoorstel zou zijn: het oplossen van een aantal problemen van praktische aard dat in de praktijk is gerezen bij de toepassing van het pensioenarrest. Wij willen vooropstellen dat het hoofdmotief anders moet worden verstaan. Het pensioenarrest is uit de aard der zaak gewezen binnen het in 1981 bestaande wettelijk kader. Daardoor vertoont het verrekeningsstelsel van het pensioenarrest enige tekortkomingen, die alleen door de wetgever kunnen worden weggenomen. Dit vormt de aanleiding tot en het motief van het onderhavige wetsvoorstel.

Hoewel bedoeld arrest voor een aantal gevallen de lijnen heeft aangegeven volgens welke in bepaalde situaties moet worden gehandeld, doen zich in de praktijk, zoals ook blijkt uit ons bereikt hebbende vragen van de zijde van de justitiabelen, problemen voor vooral met betrekking tot de wijze waarop en de mate waarin verrekend moet worden, waardoor als mogelijk resultaat bedoelde verrekeningsgedachte in onvoldoende mate of in het geheel niet wordt gerealiseerd. Een en ander is aanleiding geweest om in het wetsvoorstel keuzen te maken en te kiezen voor verevening van pensioenen in de plaats van waardeverrekening en voor het rechtstreeks betrekken van de uitvoeringsorganen bij die verevening. Met die keuzen zijn de rechtszekerheid en de rechtsgelijkheid gediend.

Naast het wegnemen van rechtsongelijkheid en rechtsonzekerheid vormt de omstandigheid dat de echtgenoot die meedeelt in het pensioen, meestal de vrouw, thans nog vaak een afhankelijkheidspositie inneemt, voor ons een zelfstandige reden om tot een wettelijke regeling van pensioenverevening te komen. Het onderhavige wetsvoorstel biedt de tot pensioenverevening gerechtigde echtgenoot een in dit opzicht sterke positie, door voor deze een

rechtstreeks vorderingsrecht op het uitvoeringsorgaan in het leven te roepen. Dit heeft tevens het psychologisch voordeel dat partijen niet door dit soort aspecten aan elkaar verbonden blijven. Een nevenoverweging daarbij is dat de pensioenmaterie door velen als ondoorzichtig wordt ervaren, zodat het ook daarom van belang is dat de pensioeninstanties, waar de nodige deskundigheid op dat terrein aanwezig is, rechtstreeks bij pensioenverevening bij scheiding betrokken worden.

Met betrekking tot de wenselijkheid van de versterking van de positie van de tot verevening gerechtigde, veelal de vrouw, merk ik het volgende op. Het is hier te lande een maatschappelijk gegeven dat binnen het huwelijk het in de regel de vrouw zal zijn die minder aanspraken op een oudedagsvoorziening opbouwt, omdat zij in verband met de huishoudelijke zorg niet buitenshuis werkt of al dan niet in deeltijd minder verdient dan haar echtgenoot. Zolang van een dergelijke situatie sprake is, te weten die van verschillen in pensioenopbouw tussen mannen en vrouwen en in feitelijke mogelijkheden daartoe, dient wettelijk te worden voorzien in een pensioenverevening. Deze stellingname spoort met het gevoel van de Emancipatieraad ten aanzien van die categorie vrouwen. Daarbij zij nogmaals benadrukt dat het meest wezenlijke onderdeel van het wetsvoorstel, te weten de directe aanspraak jegens het pensioenfonds ten behoeve van de tot pensioenverevening gerechtigde (artikel 2, tweede lid), de positie van deze – thans nog vaak de vrouw – aanzienlijk versterkt. Zij is immers behoudens contractuele afwijking direct gerechtigd tot een deel van het pensioen. Haar positie in het kader van de afwikkeling van de financiële gevolgen van de echtscheiding is voor wat betreft dit onderdeel verzelfstandigd.

De memorie van toelichting is in deze zin nog iets aangescherpt.

Met betrekking tot de opmerking van de Raad van State dat onbelicht blijft in hoeverre het wetsvoorstel nieuwe rechtsongelijkheid in het leven roept, waarbij de Raad bijvoorbeeld denkt aan personen die op basis van een andere samenlevingsvorm dan het huwelijk, hebben samengewoond en geen rechtstreekse aanspraak hebben jegens het uitvoeringsorgaan, merken wij het volgende op.

Uit het gestelde in de memorie van toelichting blijkt dat wij de opvatting huldigen dat met de voorgestelde voorziening geen nieuwe rechtsongelijkheid in het leven wordt geroepen. De regeling ziet op pensioenverevening tussen echtgenoten na scheiding en houdt verband enerzijds met de omstandigheid dat binnen het huwelijk tussen echtgenoten een bepaald op het Burgerlijk Wetboek geënt vermogensregime bestaat en anderzijds met de in deze wet neergelegde verzorgingsgedachte tussen echtgenoten. Deze basis voor een wettelijke aanspraak als het ontwerp voorstelt, ontbreekt in het geval van andere samenlevingsvormen dan het huwelijk. Voor anderszins samenwonenden bestaat geen op hun vermogensrechtelijke positie betrekking hebbende wettelijke regeling; evenmin gelden wettelijke onderhoudsaanspraken jegens elkaar. Van een ten gevolge van de voorgestelde regeling ontstane ongelijkheid tussen gehuwd en niet gehuwd samenwonenden kan mitsdien niet worden gesproken.

Overigens zij opgemerkt dat wij, anders dan de Raad van State, van mening zijn dat de hier aan de orde zijnde materie niet wezenlijk raakt aan het meer algemene vraagstuk van de pensioenproblematiek. Zoals ook reeds uiteengezet in de memorie van toelichting worden de grondslagen van het in Nederland geldende stelsel van pensioenvoorzieningen door de voorgestelde regeling niet aangetast. De verrekening als door de Hoge Raad in zijn arrest van 27 november 1981 gegeven en in het onderhavige wetsvoorstel uitgewerkt ziet op een probleem dat zich met name bij (echt)scheiding manifesteert, te weten dat een van beide echtgenoten niet of in onvoldoende mate een eigen pensioenvoorziening heeft opgebouwd. In die situatie is het onrechtvaardig dat de ene echtgenoot na beëindiging van het huwelijk niet meedeelt in de door de andere echtgenoot mede door inspanning van eerstgenoemde echtgenoot wél verworven pensioenrechten tijdens huwelijk. Aan de pensioenvoorzieningen wordt niets veranderd; van afsplitsing van een deel van de pensioenproblematiek is hier dan ook geen sprake.

2. Afgezien van het voorgaande vermeldt de toelichting (paragraaf 3, vierde volle alinea) dat de centrale doelstelling van praktische aard is: «het gaat om het bereiken van vereenvoudiging voor de rechtspraktijk» en «de pensioenverevening zou dan weer kunnen verdwijnen uit het standaardpakket». Deze doelstelling kan het wetsvoorstel echter niet rechtvaardigen zonder dat aan de hand van voorbeelden en cijfers aannemelijk is gemaakt dat het wetsvoorstel inderdaad tot een relevante vereenvoudiging zal leiden.

2. De Raad wijst erop dat in de oorspronkelijke memorie van toelichting is opgemerkt dat de centrale doelstelling van het wetsvoorstel van praktische aard is, dat het gaat om het bereiken van een vereenvoudiging voor de rechtspraktijk en dat de pensioenverevening dan weer zou kunnen verdwijnen uit het standaardpakket van zaken die bij de scheiding geregeld moeten worden. De Raad is van mening dat het wetsvoorstel deze praktische doelstelling niet kan rechtvaardigen zonder dat aan de hand van voorbeelden en cijfers aannemelijk is gemaakt dat het wetsvoorstel inderdaad tot een relevante vereenvoudiging zal leiden.

Hier speelt hetzelfde misverstand een rol als hierboven onder 1 reeds ter sprake kwam. Met de opmerking dat de centrale doelstelling van praktische aard is, hebben wij bedoeld te zeggen dat voor ons voorop staat dat pensioenverevening – in de daarvoor in aanmerking komende gevallen en binnen de wettelijke begrenzingen – ook daadwerkelijk plaatsvindt. Een onmisbaar instrument daartoe is onzes inziens het rechtstreekse vorderingsrecht op het uitkeringsorgaan. Daartoe is een wettelijke basis vereist. Het bedoelde vorderingsrecht kan, tezamen met de andere onder 1 genoemde argumenten, het wetsvoorstel voldoende kunnen dragen. Daarbij zij nog opgemerkt dat in het wetsvoorstel de pensioenverevening op een aantal punten anders is geregeld dan ingevolge het pensioenarrest. Zo strekt de pensioenverevening zich ingevolge het pensioenarrest, noodzakelijkerwijze, ook uit tot de voorhuwelijkse jaren. Wij achten dit ongewenst en hebben de verevening derhalve beperkt tot de huwelijkse periode. Voorts wordt ingevolge het wetsvoorstel het nabestaandenpensioen uit praktische, in het bijzonder actuariële overwegingen niet meevertrekend; verrekening van het nabestaandenpensioen volgt echter wel uit het pensioenarrest. Eveneens van belang is de in artikel 9 neergelegde informatieplicht, zonder welke pensioenverevening niet kan worden geëffectueerd. De in het wetsvoorstel gecreëerde rechtstreekse aanspraak van de tot pensioenverevening gerechtigde jegens het pensioenfonds, het grote belang en de wenselijkheid daarvan, kwamen hierboven onder 1 reeds ter sprake.

De Raad stelt dat aan de hand van voorbeelden en cijfers aannemelijk moet worden gemaakt dat het wetsvoorstel tot relevante vereenvoudiging zal leiden. De doelstelling van praktische vereenvoudiging kan anders niet worden gerechtvaardigd, aldus de Raad. Het lijkt ons dat deze praktische doelstelling ook zonder cijfermateriaal voldoende rechtvaardiging vormt. Immers, het voorstel bewerkstelligt dat pensioenverevening in de regel verdwijnt uit het standaardlijstje van in het kader van een echtscheiding op te lossen problemen. Partijen hoeven zich er niet meer om te bekommeren, advocaten hoeven er geen tijd meer aan te spenderen en de kans op procedures terzake neemt af. Hieruit vloeit per definitie een vereenvoudiging voor de rechtspraak voort.

3. De Raad acht opnemng van een hardheidsclausule onvermijdelijk. Het is immers zeer wel mogelijk dat pensioenverevening in bepaalde situaties zeer onbillijk uitwerkt, bijvoorbeeld in een geval waarin partijen vóór het huwelijk langdurig hebben samengewoond als waren zij gehuwd en het daarna gesloten huwelijk slechts kort heeft geduurd.

3. De Raad acht opnemng van een hardheidsclausule onvermijdelijk. Het is immers zeer wel mogelijk dat pensioenverevening in bepaalde situaties zeer onbillijk uitwerkt, bijvoorbeeld in een geval waarin partijen vóór het huwelijk langdurig hebben samengewoond als waren zij gehuwd en het daarna gesloten huwelijk slechts kort heeft geduurd. Om de volgende redenen achten wij opnemng van een hardheidsclausule in het onderhavige wetsvoorstel niet nodig en ook niet wenselijk. In de eerste plaats biedt het voorstel echtgenoten de mogelijkheid van de hoofdregel af te wijken. In dat kader staat het hun vrij met bijzondere feiten en omstandigheden rekening te houden. Zij kunnen een andere verrekening overeenkomen bij de scheiding, maar ook is het mogelijk in een vroeger stadium, bij voorbeeld bij huwelijkse voorwaarden, een afwijkende voorziening te treffen. Zo zouden zij bij het aangaan van het huwelijk, wanneer er sprake is geweest van een voorhuwelijkse samenleving, kunnen regelen dat de pensioenverevening ook deze voorhuwelijkse periode omvat. De keuze om dit al dan niet te doen is geheel aan partijen. In de tweede plaats zou een beroep op een hardheidsclausule inschakeling van de rechter met zich brengen. In het wetsvoorstel wordt tussenkomst van de rechter voor wat betreft deze problematiek juist vermeden door de verevening van pensioenrechten bij scheiding los te koppelen van andere aspecten van de scheidingsprocedure en deze te laten verlopen volgens een wettelijk aangegeven stramien.

4. De onderhavige regeling betreft aanvullend recht en partijen kunnen pensioenverevening uitsluiten dan wel het in het voorgestelde artikel 2 (artikel I) genoemde deel bepalen op een door hen te kiezen bedrag of percentage of in de plaats van dat deel een eigen recht op pensioen aan de vereveningsgerechtigde toekennen. Deze afwijkingen van het wettelijk regime dienen bij notariële akte te geschieden, zulks, naar uit de toelichting blijkt, ter bescherming van de tot pensioenverevening gerechtigde echtgenoot. In echtscheidingsprocedures worden partijen evenwel steeds bijgestaan door advocaten. Niet duidelijk is waarom er aldus niet voldoende bescherming is en een – kostenverhogende – notariële akte nodig wordt geacht. Hierop ware in te gaan.

5. Ingevolge het voorgestelde artikel 6 (artikel I) kan het uitvoeringsorgaan de kosten van een verevening ten laste van ieder der echtgenoten brengen. De toelichting (paragraaf 8) lijkt ervan uit te gaan dat daarmee wordt voorkomen dat het uitvoeringsorgaan als gevolg van de regeling extra financiële lasten krijgt. In het advies van de Vereniging van Bedrijfspensioenfonds van 14 april 1986 (bladzijden 6 en 7) wordt er evenwel op gewezen dat de administratie van vrijwel alle fondsen zal moeten worden aangepast, hetgeen een niet onaanzienlijke kostenpost zal opleveren en dat een taakverzwaring van de uitvoerende medewerkers zal optreden zowel kwalitatief als kwantitatief. Hierop ware in de toelichting in te gaan.

4. De Raad is van mening dat niet duidelijk is waarom ingevolge artikel 2 (artikel I) van het wetsvoorstel voor afwijkingen van het wettelijk regime een notariële akte wordt voorgeschreven.

Mede naar aanleiding van deze opmerking van de Raad hebben wij ons nader beraden over het vormver-eiste van de notariële akte. Dit nader beraad heeft tot een wijziging in het wetsvoorstel geleid. Terecht wijst de Raad erop dat in een scheidingspro-cedure partijen steeds worden bijge-staan door advocaten. Het ligt voor de hand om in die situatie indien de echtgenoten van het wettelijke regime afwijkende afspraken maken, de beschermende functie waarop hier wordt gedoeld door een advocaat te laten verrichten. Ook wanneer ten tijde van het aangaan van het huwelijk of tijdens het huwelijk de behoefte bestaat een andere regeling te treffen wordt partijen de vrijheid gelaten om hierbij hetzij een notaris hetzij een advocaat in te schakelen. Wij hebben daarom in de artikelen 2, 4, 5 en 11 van Artikel I en onderdeel B (art. 8a Pensioen- en spaarfondsenwet) van artikel III alsnog naast de notariële akte de mogelijkheid opgenomen dat een regeling als in die artikelen bedoeld wordt neergelegd in een akte die mede wordt ondertekend door een advocaat. Op deze wijze wordt verzekerd dat hetzij een notaris, hetzij een advocaat erop toeziet dat aan beide echtgenoten de nodige informatie wordt verstrekt. De memorie van toelichting bij artikel 4 is in deze zin aangevuld.

5. Aan het verzoek van de Raad om de toelichting in paragraaf 8 op het voorgestelde artikel 6 van artikel I (onder Algemeen) aan te passen, zal worden tegemoetgekomen. De Raad wijst op het op 14 april 1986 door de Vereniging van Bedrijfspensioenfonds uitgebrachte rapport naar aanleiding van het voorontwerp Verrekening van pensioenrechten bij scheiding. Op de pagina's 6 en 7 van dat rapport wordt aandacht besteed aan de verschillende soorten kosten van verrekening van pensioenrechten en van de aanpassing van de administraties van uitvoeringsorganen en aan de mogelijk hogere personeelskosten. De kosten van de vaststelling van aanspraken en de administratieve verwerking zullen in ieder zich voordoend geval van scheiding aan de echtgenoten in rekening of in mindering op de aan hen uit te betalen pensioenen gebracht mogen worden. Paragraaf 8 van de toelichting is in deze zin aangepast.

6. Ingevolge artikel II van het wetsvoorstel zal aan artikel 94 van Boek I van het Burgerlijk Wetboek een vierde lid worden toegevoegd, dat bepaalt dat pensioenrechten waarop de onderhavige regeling van toepassing is niet in de gemeenschap vallen. De vraag rijst of deze bepaling ook van toepassing kan zijn op echtscheidingen waarbij sprake is van zulke pensioenrechten, doch waarop vreemd recht van toepassing is. Hieraan ware aandacht te besteden.

7. Artikel 2, vierde lid, bepaalt wanneer het recht op uitbetaling eindigt. Hierbij ware op te nemen dat de tot verevening gerechtigde echtgenoot afziet van verdere uitbetaling, zodat het gehele pensioen weer toevalt aan de pensioengerechtigde.

6. De Raad vraagt of de voorgestelde wijziging van artikel 94 B.W., ingevolge welke pensioenrechten waarop de onderhavige regeling van toepassing is niet in de gemeenschap vallen, ook van toepassing kan zijn op echtscheidingen waarbij sprake is van zulke pensioenrechten, doch waarop vreemd recht van toepassing is. De vraag of de rechtsbetrekking tussen echtgenoten of gewezen echtgenoten wordt beheerst door vreemd recht en zo ja, door welk vreemd recht, wordt in dit wetsvoorstel niet aangesneden. Deze materie dient geheel overgelaten te blijven aan de te dier zake geldende regels van internationaal privaatrecht. Het wetsvoorstel gaat uit van de toepasselijkheid van Nederlands recht. Wanneer de persoonlijke rechtsbetrekkingen tussen echtgenoten worden beheerst door vreemd recht, is daarvan een van de gevolgen dat ook artikel 94 Boek 1 B.W. voor deze rechtsbetrekkingen niet geldt. Het hangt dan geheel van het toepasselijke vreemde recht af, of en in hoeverre de opgebouwde pensioenrechten dienen te worden verevend c.q. kunnen worden verevend.

De memorie van toelichting is in deze zin aangevuld.

7. Naar aanleiding van de mening van de Raad dat in artikel 2, vierde lid, waarin het eindigen van het recht op uitbetaling is geregeld, tevens als geval van het eindigen van dat recht moet worden opgenomen het geval waarin de tot verevening gerechtigde echtgenoot afziet van verdere uitbetaling van het hem toekomende deel van het ouderdomspensioen, merken wij het volgende op. Indien de tot verevening gerechtigde echtgenoot afziet van verdere uitbetaling is zulks een afwijking van de regeling zoals voorgesteld in het onderhavige wetsvoorstel. Een afwijking van de voorgestelde regeling is slechts mogelijk indien deze bij notariële akte of bij een akte die mede wordt ondertekend door een advocaat, wordt vastgesteld. Deze formaliteit is in het wetsvoorstel opgenomen ter bescherming van de belangen van alle betrokkenen. Het is immers in het belang van de scheidende echtgenoten dat geen overhaaste beslissingen worden genomen en dat zo veel mogelijk zekerheid wordt geschapen; voor het uitvoeringsorgaan is van belang dat de situatie op duidelijke wijze vast ligt. Op die manier wordt voorkomen, dat betrok-

kenen bijvoorbeeld een jaar na de mededeling dat hij of zij wil afzien van zijn wettelijke recht dat recht weer doet gelden. In dit verband wordt verwezen naar de artikelen 2, eerste lid, 4 en 5. Daar een afwijking van de regeling door partijen van een andere orde is dan de in genoemd vierde lid vermelde gevallen van het eindigen van het recht op uitbetaling waar het gaat om een extern rechtsfeit, zijn wij van mening dat de door de Raad gedane suggestie niet moet worden gevolgd.

8. Bij de Raad is de vraag gerezen of in verband met de wijzigingen welke de loon- en inkomstenbelasting naar aanleiding van de voorstellen van de Commissie-Oort met ingang van 1 januari 1990 hebben ondergaan, het in paragraaf 7 van de memorie van toelichting gegeven overzicht van de fiscale gevolgen van de voorgestelde verevening van pensioenrechten bijstelling behoeft. In de memorie van toelichting ware hieraan aandacht te schenken. De Raad acht het niet onmogelijk dat in het bijzonder het instituut van de overhevelingstoeslag te dezen van betekenis is.

8. Naar aanleiding van de daartoe strekkende vraag van de Raad merken wij op dat de totstandkoming van de Oort-wetgeving niet leidt tot andere fiscale gevolgen van de voorgestelde pensioenverevening dan die welke in paragraaf 7 van de memorie van toelichting reeds zijn geschetst.

Met betrekking tot het instituut van de overhevelingstoeslag – de Raad noemt dit element – zij opgemerkt dat die toeslag niet geldt voor 65-jarigen en ouder en voor particuliere pensioenen die worden uitgekeerd vóór het bereiken van de 65-jarige leeftijd. Voor dergelijke pensioenen verandert er ten opzichte van de situatie vóór de Oort-wetgeving niets wezenlijks. Voor overheidspensioenen uitgekeerd vóór het bereiken van de 65-jarige leeftijd geldt het instituut van de overhevelingstoeslag wel. Ook dat houdt geen wezenlijke wijziging in ten opzichte van de situatie vóór de Oort-wetgeving, aangezien de overheid bij dergelijke pensioenen reeds de zogenoemde opslagpremies volksverzekeringen – waarop de overhevelingstoeslag betrekking heeft en die onder de Oort-wetgeving voor rekening komen van de gerechtigde op het overheidspensioen – voor haar rekening nam.

9. Voor een redactionele kanttekening moge het college verwijzen naar de bij het advies behorende bijlage.

9. Ten aanzien van de redactionele kanttekeningen merk ik op dat thans in de memorie van toelichting waar nodig de verwijzing naar de uitgebrachte adviezen is gepreciseerd.

De Raad van State geeft u in overweging het voorstel van wet niet te zenden aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal dan nadat met het vorenstaande rekening zal zijn gehouden.

Ik veroorloof mij U, mede namens de Ministers van Binnenlandse Zaken en van Defensie en de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, in overweging te geven het hierbij gevoegde gewijzigd voorstel van wet en de gewijzigde memorie van toelichting met zeven bijlagen aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal te zenden, een en ander

De Vice-President van de Raad van State,
W. Scholten

vergezeld van een afschrift van het advies van de Raad van State en de bijgevoegde stukken, bevattende de oorspronkelijke tekst van het wetsvoorstel en de memorie van toelichting en een lijst van wijzigingen ten opzichte van het aan de Raad van State voorgelegde wetsvoorstel.

De Staatssecretaris van Justitie,
A. Kosto

**Redactionele kanttekening,
behorende bij het advies nr.
W03.89.0401 van de Raad van
State van 14 februari 1990**

In de memorie van toelichting wordt vele malen naar de over het voorontwerp uitgebrachte adviezen verwezen, met name naar het Advies verrekening pensioenrechten bij scheiding van de Sociaal-Economische Raad (S.E.R.) van 20 maart 1987 (87/04). In het advies van de S.E.R. zijn als bijlagen de overige uitgebrachte adviezen opgenomen. Het ware aan te bevelen de vindplaatsen van deze adviezen te vermelden (punt 109 van de Aanwijzingen voor de wetgevingstechniek).

